

FEODALISMEN

1. Vad är feodalism?

- * En maktstruktur i det agrara samhället!

KUNG	Landets härskare
V A S A L L E R	Länens härskare
U N D E R V A S A L L E R	Lokala härskare
B E F O L K N I N G E N	Skattebetalarna

2. Hur uppstod feodalismen?

- * Efter det romerska rikets fall stred stormännen om kontrollen över allt större områden.
- * För att kunna påräkna soldater och stridskrafter lånade kungarna ut områden till sina förtrogna med löften om rätt att ta upp skatt.
- * Områdena blev i det närmaste självstyrande juridiska- och slutna ekonomiska enheter.

3. Vilka politiska och ekonomiska faktorer utvecklade feodalismen i Europa?

- * Två- och treskiftesbruken
- * De större jordbruksredskapen
- * Vindkraften
- * Stigbygeln
- * Arrendekraften och dagsverkena

4. Hur såg den politiska situationen ut i Europa?

- * Kungamakterna är försvagade till förmån för storvasaller och vasaller.
- * Växande motsättningar mellan kungamakten och stormännen.
- * Riddarna kommer fram som en ny samhällsklass först vid sidan av aristokratin senare som ett aristokratiskt "vapen".

HANDELN I EUROPA

A: Lägesbeskrivning vid medeltidens början:

- 1) Romartidens handelsvägar är raserade.
- 2) Vikingarna håller på att spela ut sin roll.
- 3) Silverfyndigheter i Harz och Böhmen svarar på furs-
tarnas behov av ädelmetall till sina legotrupper.
- 4) Europas handelsnät knyts nu ihop med centra i:

Norditalien: glas, läder och handsmide och utgångs-
punkten för kontinentaleuropas handel med
Orienten.

Flandern: kläde och centrum för den nordeuropeiska
handeln

Nordtyskland: päls, vax, tjära, torkad fisk och cent-
rum för handel på N och NÖ Europa

B: Hur påverkade feodalismen och de nya handelsvägarna människorna och deras liv?

- 1) Tekniska uppfinningar inom jordbruket:
==> större produktion och lönsamhet
==> nyodlingar
- 2) Större kunskaper om odlingsteknik:
==> större produktion och lönsamhet
==> nyodlingar
- 3) De nya handelsvägarna:
==> den gamla naturahushållningen är på väg att
brytas
==> nya varor blir attraktiv
==> lättare att sälja lokala produkter

====> Befolkningen i Europa har ökat kraftigt
under perioden år 1 000 till 1 350.

====> 1) Städerna växer
2) Nya yrken och yrkesgrupper
3) De nya städerna blir ekonomiska maktcentra
utanför den gamla feodala furstekontrol-
len
4) Områdenas maktpolitiska centrum flyttas
till städerna
5) Nya sociala samhällsstrukturer

- ====> 1) Priserna på jordbruksprodukter sjunker pga produktionsöverskott
- 2) Godsägarna får därmed ett inkomstbortfall
 - ====> Hårdare skattetryck mot den arbetande befolkningen med fler dagsverken och lägre löner
- ====> 1) Bonderevolter mot en försvagad adelsklass.
- 2) Köpmän, hantverkare och den arbetande befolkningen ser i adeln symbolen för utsugning och förtryck!

VILKA UTNYTTJAR DETTA?

- 1) Med furstarnas tillgång på pengar är feodalsystemet överlevt.
- 2) Genom avlönade ämbetsmän kunde fursten lättare kontrollera hur lojala dessa var och hur de utförde sitt arbete.
- 3) De kungliga ämbetsmännen var avväpnade.
- 4) Furstemakten kan avlöna egna stående väpnade styrkor.
- 5) Magna Charta = det stora frihetsbrevet.

====> DEN STÄRKTA KUNGAMAKTEN

KUNGARNA STÄRKER SIN MAK

- * Förändringarna på det ekonomiska området medförde att feodaltherrarna förlorade sin makt samtidigt som kungarna kunde stärka sin egen makt!
- * Genom den ökande tillgången på pengar (silvermynt) kunde kungen både:
 - 1) avlöna ämbetsmän utan att ge förläningar som lön för deras arbete!
 - 2) köpa stridskrafter utan att behöva ge förläningar!

Varifrån får kungarna sina "nya" pengar?

- 1) De nya silverfyndigheterna i Europa ökar tillgången totalt sett!
- 2) Genom att förlita sig mer på det framväxande borgerskapet som hade tillgång på kapital än på den gamla feodaladeln som var på väg utför!
- 3) Införandet av dels fasta skatter, dels förmågan att kunna utkräva en växande skatteandel i reda pengar!
- 4) ==> riksdagarnas ursprung!
(Svenska folkets urgamla rätt att sig själv beskatta!)

DET TYSK-ROMERSKA RIKET

Drömmen om ett nytt romerskt rike!

- * Förhistoria: Karl den Store på 700-talet hejdade en morisk expansionen mot det centrala Europa med påvens välsignelse.
- * Otto den Store på 900-talet: "Det heliga romerska riket av tysk nation".
(Består till 1800-talets början då Napoleon försöker samman föra Europas stater under fransk ledning.)

Den katolska kyrkan

- * Katolsk = allmän, dvs kunde omfattas av alla människor.
- * Hela västeuropa bekände sig till den katolska kristendomen.
- * Påven är Guds ställföreträdare på jorden!
- * Påvestolen = Guds makt och redskap bland människorna.
- * Påvedömet = en internationell gemenskap på kristen grund.
- * Skatterätt: tionde, men själv befriad från världslig skatt.
- * Största enskilda ägaren av jordbruksmark i Europa.
- * Människorna levde mellan himmel och helvete!
Kyrkan kunde sörja för det rätta eviga livet genom sina sakramenten (=heliga handlingar)!

Klostren

- * Kloster = avskild plats!
- * Munkar och nunnor
abbotar och abbedissor
regler och ordnar
komplexa byggnader
"Bed och arbeta!"
- * Andliga/religiösa centra!
- * Ekonomiska centra!

- * Vetenskapliga och kulturella centra!
- * Utbildare och internationella kulturspridare!
- * Yrkesarbetare!
- * Sociala och medicinska centra!

Kyrkan och vetenskapen

- * På latinets grund ordnades de första universiteterna för den högre utbildningen av religiösa skäl!
- * Skolastiken = försöken att genom studiet av de grekiska filosoferna kunna bevisa kristendomens sanning!
- * Araberna förmedlade kunskapen om Aristoteles och hans världs- och samhällsbild till det kristna Europa.

Kyrkobyggandets era

1) Den romanska stilen:

- * 1 000-talet.
- * tydliga samband med romersk arkitektur.
- * rundbågestil med halvcirkelformade tak och portaler.
- * "massivt" intryck.
- * Lunds domkyrka!

2) Den gotiska stilen:

- * efter år 1 150.
- * valven höjdes till spetsvalv, som pekar uppåt.
- * pelare och bågar gjorde byggnaderna högre.
- * ljusare och luftigare intryck.
- * ofta rikt utsmyckade.
- * Notre Dame i Paris och Uppsala domkyrka.

Hoten från Östern!

A: Den bysantinska kulturen

- * Romarriket delas 395 mellan Östrom (Rom) och Västern (Bysans/Konstantinopel).
- * 1 054 bannlyser de olika påvarna varandra och brytningen är fullständig!

- * Österns kristna kyrka = den Ortodoxa (renläriga) kyrkan.
- * Grekiskt språk och tänkande!
- * Tydligt antikt arv på grekisk och hellenistisk botten!
- * Mission i östra Europa!
- * Kyrkslaviska och kyrilliskt alfabet!

B: Morerna

Korstågen

- * Befria den Heliga graven och Jerusalem från den otrogna!
- * Religionens makt över människorna och i samhället!
- * Stridstekniken utvecklades främst genom det bepansrade rytteriet!
- * En understimulerad men rik och krigisk adelsklass!
- * En splittrad islamsk värld!
- * Mycket gynnsamma företag för handel och hantverk!
- * Knyter samma Europa med Orienten vetenskapligt och kulturellt!
- * Förebådar renässansen i Europa!

Påvemakt eller kejsarmakt?

- * Augustinus tankar om att kyrkan representerar Guds rike på jorden!
- * =====> De världsliga furstarna skall underordna sig påven!
- * Kejsarna ansåg att de förde arvet från det romerska världsväldet vidare!
- * =====> Påven skall underordna sig den tyske kejsaren !

Kampen mellan påven och kejsaren 1 050 - 1 300

- * Påven förbjuder kyrkans män att ta emot ämbeten av världsliga ledare!
- * =====> Ett hot mot rikets sammanhållning eftersom kyrkan innehade stora jordegendomar och bi-drog till kejsarens trupper! Lojaliteten!

- * Påven är falsk!
=====> Biskoparna behöver inte erkänna honom!
- * Påven bannlyser kejsaren!
=====> Vasallerna är lösta från sin ed och gör
uppror mot kejsaren för att stärka sin
egen maktposition!
- * Kejsaren kan inte utkämpa ett "tvåfrontskrig" utan
är tvungen att kapitulera inför påven!
- * Påvemakten är störst både andligt och världsligt
omkr 1200!
- * Samarbetande furstar på 1 300-talet hotar påvemak-
ten!
- * Folkkyrkotanken börjar slå rot i Europa!